

P R A E F A T I O.

IN. H. DD.

PRO. SALVTE. IMPP.

DIOCLETIANI. ET. MAXI
MIANI. AVG. CONSTANTL

ET. MAXIMIANI. NOB.

CAESS. TEMPLVM. MARTIS.

MILITARIS. VETVSTAE. CO

LAPSVM. AVR. SINTVS. P R A E

FEC. IM. S. A. SOLO. RESTI

T V I T. D I E. X I I I. M. O C.

T V S C O. E T. A N V L I N O. C O S.

Agrippina Colonia Fanum habuit, & Martis Aram supra portam Rhenanam ad ortum. Vnde hoc etiam tempore, is vicus, Ad Martis portam, vulgò *Martport* vocatur. Ad quam quidem Agrippinensem Martis Aram, Aluus Vitellius pugionem Romà ex voto transmisit, quo se Otho Syluius Imperator transfoderat. Apud Romanos namq; more receptum erat, vt Magnatum gladios Dijs suis tutelarib; ac potissimum Marti dedicarent. Refert in Vitellio Suetonius, cum Imperator designaretur, Diui Iulij gladium delubro Marti detractum, prima gratulatione, oblatum, quod in Agrippina Colonia factum existimo. Ità Sceuinus qui in coniuratione contra Nerorem præcipuus erat, pugionem templo Salutis in Hetruria Fortunæ detractum, veluti magni operis sacrum gestabat.

L. XXX. V. V. Hoc est, Legio trigesima Vlpia Victrix, quæ ad Vetera, nunc Santen, ex dispositione Traiani Imperatoris refedit, Martis habuit celebre Fanum. Quod portæ & plateæ in eodem Opido, hoc etiam tempore, nomen reliquit. Cuius quidem Votiuam inscriptionem, ad portam Santensem inuentam, Stephanus Pigijs, in Hercule suo Prodicio, talem designat.

M A R T I

S A C R V M

E X V I S V

S E C V N D I N I

V S M A R T I V S

L. L. P.

Quemadmodum aut Martem Urbium, Legionum, ac Portarum, Ita Herculem Regionum defensorem, ac limitum custodē Veteres constituerūt. Cui proinde Regionum sunt dedicata vestibula. Hinc in Gadibus, ad V Vest Cappellam Zelandiæ, & in Frisij, Hercules limitaneus colebatur, vbiq; finium Oceani protector & custos: Ibi siquidem Oceani limites constituebantur. In quorum custodia & defensione prudentia, & fortitudine maximè opus est, quæ ambæ virtutes Herculi adscribebantur, Sed de Limitaneo isto Hercule plura vide quinto, huius operis, folio, vbi Gades occidua, describuntur.

Et demum, vrbes & communitates, vt vniuersum Deorum cœtum propitium sibi, & clementem haberent, Pantheo, multis simulachris conspicuum, erexerunt, & Mercurio statuas sacraq; fecerunt, qui vt Planetarum est medius, ita ipsum Mediatorem & intercessorem inter Deos, Deasq; elegerunt. Certè, memorabile est, quod de ferrea Mercurij imagine legitur, inter res stupèdas, Galbam Viatorem Lucinio Sophistæ retulisse, Treuiri, Galliæ nobili ciuitate, visam sibi ferreâ effigiem Mercurij volantis magni ponderis in aëre pendentem, magnetis vi, supra in fornice templi, atq; infra in pauimento ferrum medium æqualiter attrahente.

Atque hic quidem superstitiosus ac falsus falsorum deorum cultus, ex falsa infidelium religione originem traxit, quæ, quando aura diuinæ gratiæ adspirante, per veræ Religionis & iustitiæ solem in vnus veri ac viuientis Dei cultum est immutatata (quod temporibus Constantini magni accidit, cuius edicto, Deorum aræ subuersæ, templa clausa, & Dij in priuatorum ac diuitum aedes sunt relegati.) Tunc aræ, in quibus Dijs ignotis sacra fiebant, in veri Dei cultum sunt immutatæ, & a motis falsorum Deorum simulachris, aræ & templa vni, trinoque Deo consecrata, varijs deinde amicorum Dei, hoc est, beatorum nominibus sunt intitulata. Eum planè ad modum, quo omnes Christiani, per sacramentum Baptismi, vni ac vero Deo consecrati, templa fiunt Dei viuientis, sed diuersa nomina sortiuntur. Quemadmodum igitur olim extra vrbes, in portis, & editoribus locis, Martem, vt vrbis, & communitatis protectorem, infideles colebant, qui in prælijs, & bellorum expeditionibus ipsis opitulareretur. Ità, Maiores nostri, primi Christiani, impium Martis cultum detestantes, eius aras Deo vero ac viuo consecrantes, D. Michaelis memoriæ & tutelæ attribuerunt. Qui, vt olim à Deo, Danieli assignatus est Hebræorum Ecclesiæ defensor, ità militantis Chri

Chri